

УДК 634.1:338.439.5(477.73)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВЕДЕННЯ САДІВНИЦТВА

В.С. Кушнірук, кандидат економічних наук
Миколаївський державний аграрний університет

У статті науково обґрунтовано концептуальні підходи до запровадження інноваційно-інвестиційних технологій вирощування конкурентоспроможних і високопродуктивних плодкових і ягідних насаджень в умовах південного регіону. Запропоновано стратегію розвитку ефективного ведення садівництва через оцінку садівницькими підприємствами економічного потенціалу різних систем ведення садівництва.

Ключові слова: інтенсивні насадження, інноваційно-інвестиційне ведення галузі, економічний потенціал.

Постановка проблеми. Вступ України в СОТ вимагає від садівницьких підприємств виробляти конкурентоспроможну плодоягідну продукцію у великих обсягах, щоб витримати конкурентну боротьбу з країнами, де розвинуте садівництво (Польща, Італія, Франція, Голландія тощо), для яких український ринок є повністю відкритим. Це вказує на те, що вітчизняним садівницьким підприємствам потрібно впроваджувати такі технології у виробництво плодово-ягідної продукції, щоб виробляти продукцію в достатній кількості для України і на експорт. Багатовіковий досвід свідчить про те, що в нашій країні сприятливі природно-кліматичні умови для виробництва смачних плодів і ягід, насамперед, на території південного Степу, а це передбачає потенційні можливості ефективного ведення садівництва. Все це потребує як найшвидшого переходу садівницьких підприємств на інноваційно-інвестиційне ведення галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку економіки садівництва та впровадженню інноваційно-інвестиційних технологій виробництва присвячено праці таких видатних вчених як О.Ю. Єрмакова, В.А. Рудьова, О.М. Шестопаля та інших. Однак спад плодово-ягідного виробництва в країні потребує поглибленого дослідження концептуальних підходів до запровадження інноваційно-інвестиційних технологій виробництва та оцінки економічного потенціалу різних систем ведення садівництва.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є наукове обґрунтування концептуальних підходів до створення та запровадження інноваційно-інвестиційних технологій вирощування конкурентоспроможних і високопродуктивних плодових і ягідних насаджень та економічного потенціалу різних систем ведення садівництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вітчизняних садівницьких підприємств саме інновації й інноваційний розвиток є тією рушійною силою, що спроможна забезпечити продовольчу безпеку України від імпорту і подолати розрив із розвиненими державами, які виробляють плодоягідну продукцію. Тобто, не йдучи екстенсивним шляхом, який було вже апробовано, здобувши при цьому міцні позиції на світовому ринку, а йти, насамперед, у русі інноваційно-інвестиційного розвитку, вишукуючи і реалізуючи свої потенційні можливості, займаючи провідні позиції з виробництва плодів у тих зонах, де сприятливіші природні умови. Звичайно, цим процесом потрібно цілеспрямовано й ефективно управляти, не покладаючись на дію тільки ринкових регуляторів.

Наукові дослідження вказують на те, що дія факторів науково-технічного прогресу, які безпосередньо пов'язані із створенням багаторічних насаджень та формуванням сучасної матеріально-технічної бази промислового садівництва, перетворює його в одну з найбільш капітало- і фондомістких галузей сільського господарства. За цих умов виняткової гостроти набуває питання підвищення ефективності відтворення і продуктивного використання насаджень як головного елемента основних виробничих фондів у садівництві.

Отже, перехід на інноваційно-інвестиційне ведення галузі є основним шляхом збільшення виробництва плодів та ягід і підвищення ефективності садівництва. Слід відзначити, що на сучасному етапі садівництво зазнає найбільших змін за період існування, що пов'язано, насамперед, з необхідністю підвищення продуктивності праці в галузі за рахунок зниження трудомісткості робіт по догляду за насадженнями і широкого застосування ме-

ханізації. Все це повинно викликати у існуючих садівницьких підприємств інтерес до здійснення активних інноваційних трансформацій, розвитку і стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності через реінвестування фінансових ресурсів у дану галузь.

Відзначимо, що розвиток промислового садівництва в регіоні й по Україні в цілому можна забезпечити різними шляхами, а саме екстенсивним, інтенсивним і інноваційним.

Слід також відрізнити такі поняття як інноваційно-інтенсивні і інноваційно-інвестиційні технології виробництва плодів і ягід.

Відзначимо, що на сучасному етапі основою інноваційно-інтенсивних технологій у садівництві є тип насаджень (конструкція крони, підщепа, схема садіння), сорти, різноманітні сорто-підщепні комбінування, що здебільшого пов'язані із зміною кількісних і якісних параметрів самих насаджень [2, с. 286].

Інноваційно-інвестиційне ведення галузі передбачає реінвестування власних фінансових ресурсів у такий науково-технічний прогрес, орієнтований на сегментований споживчий ринок плодоягідної продукції, який через практичне використання ідей приводить до створення та використання садівницькими господарствами високопродуктивних плодових і ягідних культур, конкурентоспроможних за показниками якості і економічної оцінки типів насаджень, з удосконаленою технологією виробництва, зберігання та переробки. Прискорення темпів науково-технічного прогресу в даній галузі призводитиме до швидкого оновлення породно-сортового складу плодових і ягідних насаджень, враховуючи критерії впливу позитивних та негативних факторів.

До позитивних факторів, що впливають на ефективне ведення садівництва, слід віднести: впровадження кращих високопродуктивних плодових сортів, а також широке використання слаборослих оздоровлених підщеп (карликових та напівкарликових) та насаджень типу кніп-баум; ущільнене розміщення плодових дерев у рядку (2000 – 2500 дерев на 1га); ретельний та

своєчасний обробіток ґрунту, особливо пристовбурної смуги, збереження вологи в ґрунті; своєчасний інтегрований захист зерняткових та кісточкових плодів від шкідників та хвороб; обрізування плодових дерев та ягідних кущів, направлених на регулювання росту та плодоношення; удобрення та краплинне зрошення насаджень; застосування протиградової сітки для плодових насаджень у разі необхідності.

Серед негативних факторів, що впливають на ефективне ведення садівництва, слід виділити агрокліматичні та ґрунтово-біологічні, технологічні і організаційні.

Однією з основних складових підвищення конкурентоспроможності промислового садівництва і розвитку вітчизняних (садівницьких) суб'єктів підприємницької діяльності стає здатність інституту садівництва УААН та дослідних плодорозсадницьких станцій запропонувати ідеї, розробити концепції розвитку галузі, виготовити новий продукт (сорти, типи насаджень, посадковий матеріал), провести апробацію інноваційно нового продукту.

При цьому слід відмітити, що дослідним установам потрібно виявити найкращі і перспективні інновації (сорти), інституту садівництва УААН розробити методичні рекомендації з удосконалення технології виробництва, заохотити садівницькі підприємства до запровадження інноваційно-інвестиційних технологій виробництва і просувати на ринок плоди і ягоди з новими споживчими якостями, які орієнтовані на задоволення існуючих потреб населення регіону.

У той же час потрібно враховувати існуючі ринкові можливості інноваційного розвитку садівництва, вибір оптимальних варіантів щодо наявності потенціалу у садівницьких підприємствах, визначення цільових ринків для реалізації плодів і ягід. Безумовно, саме надійний ринковий сегмент здатний забезпечити ефективне ведення садівництва, що передбачає постійне постачання садівницькими підприємствами плодів і ягід потенційним оптовим покупцям.

Слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку нестабільної економіки, більшість головних спеціалістів (агрономів) садівницьких підприємств проходять стажування у Італії, Франції, Польщі, з приводу надбання досвіду щодо новітніх технологій і сортів плодових і ягідних культур, які дають швидку віддачу від реінвестованих фінансових ресурсів, зменшення затрат праці на одиницю продукції, насамперед, за рахунок всебічної механізації виробничих процесів у садівництві, що, безумовно, супроводжуватиме зниження виробничої собівартості плодів. При цьому слід вказати на той недолік садівницьких підприємств, який полягає у закладанні молодих садів саджанцями закордонних сортів, які до наших природно-кліматичних умов не пристосовані і мало дослідженні науковцями.

Усе це вказує на те, що спеціалізованим садівницьким підприємствам регіону для забезпечення ефективного ведення галузі, зниженню собівартості плодової продукції, відпрацювання проблем щодо інноваційних технологій, які зумовлені розвитком науково-технічного прогресу, насамперед, необхідна тісна співпраця з інститутом садівництва УААН, дослідними станціями, плодорозсадницькими господарствами, передовими господарствами регіону із приводу отримання дієвих порад щодо виробничої діяльності. Саме через накопичення передового досвіду під час спілкування на семінарах із провідними вітчизняними та закордонними спеціалістами, виїзними поїздками на дослідні садівницькі станції садівники-аматори повинні оцінювати позитивні та негативні фактори впливу на галузь, порівнювати потенційні можливості одного господарства з іншим та обирати найкращі, ймовірно можливі для їхньої території заходи щодо ефективного розвитку промислового садівництва.

На основі вищевикладеного нами запропоновано стратегію розвитку ефективного ведення садівництва у Миколаївській області на 2010 рік за умов оцінки садівницькими підприємствами економічного потенціалу різних систем ведення садівництва з урахуванням власних фінансових можли-

востей, що сприятиме переходу на інноваційно-інвестиційні технології виробництва яблук (табл. 1).

Таблиця 1

Економічний потенціал різних систем ведення садівництва для Миколаївської області*

Показники	Типи насаджень**								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Капітальні вкладення на створення 1 га саду, тис. грн	44,4	45,0	47,8	89,0	89,3	96,7	117,2	130,2	147,1
Затрати праці на створення 1 га саду, люд.-год.	885	912	1124	1542	1491	1606	2018	2389	2314
Виробничі витрати на 1 га саду, тис. грн	14,4	15,0	15,6	21,0	22,0	23,8	26,6	29,0	32,1
Планова урожайність, ц з 1 га	100,0	125,0	150,0	200,0	250,0	300,0	350,0	400,0	480,0
Затрати праці на виробництво 1 ц плодів, люд.-год.	8,85	7,29	7,49	7,71	5,96	5,35	5,77	5,97	4,82
Собівартість 1 ц плодів, грн	144,11	119,76	104,24	104,89	87,97	79,31	76,00	72,38	66,81
Ціна реалізації 1 ц плодів, грн	500	500	500	500	500	500	500	500	500
Прибуток на 1 га саду, грн	35589	47530	59363	79023	103009	126208	148402	171046	207929
Амортизація, грн	2957	3002	3188	7414	7439	8060	9767	10847	12256
Грошовий потік, грн	38546	50532	62551	86437	110447	134268	158169	181893	220185
Рівень рентабельності, %	247,0	317,5	379,6	376,7	468,4	530,5	557,9	590,8	648,3
Коефіцієнт економічної ефективності капітальних вкладень	0,29	0,38	0,44	0,40	0,50	0,57	0,55	0,57	0,61
Строк окупності капітальних вкладень, років***	6,97	6,31	6,05	5,56	4,22	4,05	4,00	3,95	2,64
Роки створення	5	5	5	4	3	3	3	3	1

*Власні розробки автора.

**Тип насадження: I - схема садіння 6x4м (417 дерев на 1 га); підщепа ММ-106; 54-118;

II - схема садіння 6x3м (560 дерев на 1 га); підщепа ММ-106; 54-118;

III - схема садіння 5x3м (670 дерев на 1 га); підщепа ММ-106; 54-118;

IV - схема садіння 4x2,5м (1000 дерев на 1 га); підщепа М-9; 62-396; краплинне зрошення;

V - схема садіння 4x2м (1250 дерев на 1 га); підщепа М-9; 62-396; краплинне зрошення;

VI - схема садіння 4x1,5м (1667 дерев на 1 га); підщепа М-9; 62-396; краплинне зрошення;

VII - схема садіння 4x1,25м (2000 дерев на 1 га); підщепа М-9; 62-396; краплинне зрошення;

VIII - схема садіння 4x1м (2500 дерев на 1 га); підщепа М-9; 62-396; краплинне зрошення;

IX - схема садіння 3,3x1м (3000 дерев на 1 га); кніп-баум; краплинне зрошення.

*** З урахуванням лага.

Дана стратегія передбачає різні схеми садіння із загущенням від 417 до 3000 дерев на 1 га саду, що залежить від наявності у садівницьких підприємств необхідної матеріально-технічної бази для здійснення агротехнологічних заходів, трудових та фінансових ресурсів. При цьому передбачається закладання саду сортами (Айдаред, Голден Делішес, Симиренківець, Джонаголд тощо) з використанням середньорослих підщеп (ММ-106; 54-118) без краплинного зрошення і карликових підщеп (М-9; 62-396) на краплинному зрошенні з встановленням шпалери (трюхдротової) і по типам насаджень

(4x1,25м; 4x1м; 3,3x1м) бамбукових підпор. У перший рік після посадки необхідно проводити залуження міжрядь злаковими травами, а утримання пристовбурної смуги в рядку під гербіцидним паром.

Слід вказати на те, що сорти яблунь на середньорослій підщепі 54-118 відзначаються більш високою морозо- та посухостійкістю на відміну від ММ-106, яка добре переносить перезволоження, але не виносить нестачі вологи. Крім того, сорти яблунь на карликовій підщепі 62-396 спроможні витримувати зниження температури у зимовий період до -16°C і при цьому не вимерзають.

Розрахунки щодо виробництва яблук за різними технологіями показали, що найбільш інтенсивними є насадження V-IX типів, які вступатимуть у плодоношення і забезпечать покриття поточних витрат на 3-4 рік, а строк окупності капітальних вкладень з урахуванням лага по них складатиме біля 4 років.

Висновки. Отже, від ефективного використання концептуальних підходів щодо створення та запровадження інноваційно-інвестиційних технологій вирощування конкурентоспроможних і високопродуктивних плодкових і ягідних насаджень для умов південного Степу залежить ефективність галузі і забезпечення населення садівницькою продукцією відповідно до норм споживання. Крім того, економічний потенціал різних систем ведення садівництва повинен викликати у існуючих садівницьких підприємств регіону інтерес до здійснення активних інноваційних трансформацій, розвитку і стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності через реінвестування фінансових ресурсів у дану галузь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ермаков А.Е. Развитие и эффективность садоводческих предприятий разных форм хозяйствования: моногр. / А.Е. Ермаков – К.: «Віпол», 1997. – 293 с.
2. Рульєв В.А. Економічні проблеми розвитку садівництва України: моногр. / В.А. Рульєв – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 360 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К ВНЕДРЕНИЮ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ВЕДЕНИЯ САДОВОДСТВА

В. С. Кушнирук

Николаевский государственный аграрный университет

В статье научно обоснованы концептуальные подходы к внедрению инновационно-инвестиционных технологий выращивания конкурентоспособных и высокопроизводительных плодовых и ягодных насаждений в условиях южного региона. Предложено стратегию развития эффективного ведения садоводства через оценку садоводческими предприятиями экономического потенциала разных систем ведения садоводства.

CONCEPTUAL APPROACHES TO INTRODUCTION OF IS INNOVATIVE-INVESTMENT TECHNOLOGIES OF CONDUCTING GARDENING

V. S. Kushniruk

The Mykolaiv State Agrarian University

In article conceptual approaches to introduction of is innovative-investment technologies of cultivation of competitive and high-efficiency fruit and berry plantings in conditions of southern region are scientifically proved. It is offered strategy of development of effective conducting gardening through an estimation the gardening enterprises of economic potential of different systems of conducting gardening.